

Г. А. Зуб

здобувач

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля,
кафедра правознавства
вул. Ватутіна, 1, Луганськ, 91034, Україна

ПРАВО НА ВІДПУСТКИ СУДДІВ

У статті розглядаються окремі проблемні питання правового регулювання права на відпустки суддів. Запропоновано законодавчо закріпити, що тривалість всіх без виключення видів відпусток суддів повинна обчислюватися у календарних днях.

Ключові слова: судді, відпустки, календарні дні, робочі дні.

В умовах побудови в Україні правової держави та становлення конституційного ладу, особливого значення набуває проблема визначення та гарантування прав людини і громадянина.

Загальна декларація прав людини 1948 р. (ст. 1) [1] проголосила, що всі люди народжуються вільними та рівними у своїх достоїнстві та правах. Вони наділені розумом і совістю і повинні ставитися один до одного в дусі братерства. У наступних статтях Декларації були сформульовані: право на життя, на волю і особисту недоторканість, право не зазнавати тортур або жорстокого, нелюдського чи такого, що принижує людську гідність, поведження чи покарання, право на визнання правосуб'єктності, на рівність перед законом, право не бути підданому безпідставному арешту, затриманню чи вигнанню, право на прилюдний та справедливий суд, право на невтручання в особисте та сімейне життя, на недоторканість житла, на таємницю кореспонденції, право на захист честі та репутації, право на свободу пересування та вільного вибору місця проживання в межах кожної держави, право брати участь в управлінні своєю країною і на рівний доступ до державної служби, право на соціальне забезпечення, на працю, на рівну оплату за рівну працю, на захист від безробіття, на відпочинок і дозвілля, на участь у профспілках, на достатній життєвий рівень і необхідне соціальне обслуговування, право на освіту, право вільно обирати участь у культурному житті суспільства, брати участь у науковому прогресі та користуватися його благами, право на захист інтелектуальної власності та ін. За ст. 24 кожна людина має право на відпочинок і дозвілля, включаючи право на розумне обмеження робочого дня та на оплачувану періодичну відпустку. Принципово схожий припис міститься також у ст. 7 Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права [2].

В Конституції України право, що розглядається, закріплено в ст. 45, де зазначено, що кожен, хто працює, має право на відпочинок.

Як справедливо наголошує В. І. Прокопенко, час відпочинку є важливою правовою категорією трудового законодавства України, адже він, по-

ряд із працею, є одним із соціальних становищ, в яких людина перебуває майже все своє життя. Праця обов'язково повинна чергуватись з відпочинком. У той же час, щоб відпочивати, треба стомитися, працювати [4, с. 365].

Чинне законодавство про працю не дає визначення часу відпочинку. Однак, дефініція відповідної цієї правової категорії часто зустрічається в науковій літературі. Так, на думку П. Д. Пилипенка, весь час, який знаходиться поза межами робочого часу, вважається часом відпочинку працівника [5, с. 285]. В. І. Щербина дотримується позиції, що під часом відпочинку в трудовому праві слід розуміти встановлений законом час, протягом якого працівник звільнений від виконання своєї трудової функції і може використовувати його на власний розсуд [6, с. 187].

Законодавством встановлені наступні види часу відпочинку: (а) перерви протягом робочого дня (зміни); (б) щоденний відпочинок (міжзмінна перерва); (в) вихідні дні (щотижневий відпочинок); (г) святкові і неробочі дні; (д) відпустки.

Н. В. Витрук висловив міркування, що право на відпустку, встановлене конституцією, є підставою для виникнення суб'єктивного права, тобто такого права, яке, за своїм змістом, являє фактичну можливість особи володіти та користуватися певним благом для задоволення особистих і суспільних інтересів [7, с. 121].

Державні гарантії та відносини, пов'язані з відпусткою, регулюються Конституцією України, Кодексом законів про працю України [8], Законом України «Про відпустки» [9], іншими законами та нормативно-правовими актами України.

За ст. 2 Закону України «Про відпустки» право на відпустки мають громадяни України, які перебувають у трудових відносинах з підприємствами, установами, організаціями незалежно від форм власності, виду діяльності та галузевої належності, а також працюють за трудовим договором у фізичної особи. Таке право мають також судді.

Право на відпустки забезпечується: а) гарантованим наданням відпустки визначеної тривалості із збереженням на її період місця роботи (посади) та заробітної плати (допомоги); б) забороною заміни відпустки грошовою компенсацією, крім законодавчо встановлених випадків.

Для суддів, як і інших категорій працівників, встановлюються такі види відпусток:

- 1) щорічні відпустки:
 - основна відпустка;
 - додаткова відпустка за роботу із шкідливими та важкими умовами праці;
 - додаткова відпустка за особливий характер праці;
 - інші додаткові відпустки, передбачені законодавством;
- 2) додаткові відпустки у зв'язку з навчанням;
- 3) творча відпустка;
- 4) відпустка для підготовки та участі в змаганнях;
- 5) соціальні відпустки:

- відпустка у зв'язку з вагітністю та пологами;
- відпустка для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку;
- відпустка у зв'язку з усиновленням дитини;
- додаткова відпустка працівникам, які мають дітей;
- б) відпустки без збереження заробітної плати.

Вперше право суддів на спеціальні відпустки було закріплено Законом України «Про статус суддів» [10]. За першою редакцією ст. 44 цього Закону суддям передбачалася щорічна відпустка тривалістю 30 робочих днів з наданням додаткового посадового окладу. Суддям, які мають стаж роботи на посаді судді, надається додаткова оплачувана відпустка тривалістю:

- а) при стажі від 10 до 15 років — 5 календарних днів;
- б) при стажі від 15 до 20 років — 10 календарних днів;
- в) при стажі 20 років і більше — 15 календарних днів.

Однак, уже 24 грудня 1994 р. Верховна Рада України вирішила відмовитися від багатоступеневої диференціації тривалості додаткової оплачуваної відпустки та закріпила норму, за якою суддям, які мають стаж роботи понад 10 років, надається додаткова оплачувана відпустка тривалістю 15 календарних днів [11].

Стаття 130 чинного Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [12] зафіксувала, що суддям надається щорічна оплачувана відпустка тривалістю 30 робочих днів з виплатою, крім суддівської винагороди, допомоги на оздоровлення у розмірі посадового окладу. Суддям, які мають стаж роботи більше 10 років, надається додаткова оплачувана відпустка тривалістю 15 календарних днів.

При цьому слід зауважити, що до стажу роботи на посаді судді зараховується робота на посаді:

- 1) судді судів України, арбітра (судді) арбітражних судів України, державного арбітра колишнього Державного арбітражу України, арбітра відомчих арбітражів України;
- 2) члена Вищої ради юстиції, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України;
- 3) судді у судах та арбітрів у державному і відомчому арбітражах колишнього СРСР та республік, що входили до його складу.

До стажу роботи, що дає судді Конституційного Суду України право на відставку і виплату вихідної допомоги, зараховується також стаж іншої практичної, наукової, педагогічної роботи за фахом та стаж державної служби.

Таким чином, за ст. 130 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» суддям надаються щорічна оплачувана відпустка та додаткова оплачувана відпустка. І якщо тривалість першої обчислюється у робочих днях, то тривалість другої — у календарних днях.

У той же час, за ч. 1 ст. 5 Закону України «Про відпустки» тривалість відпусток визначається цим Законом, іншими законами (в тому числі і Законом України «Про судоустрій і статус суддів») та нормативно-правовими актами України і незалежно від режимів та графіків роботи розрахову-

ється в календарних днях. Як наслідок, Міністерство соціальної політики України неодноразово давало роз'яснення щодо практичного застосування ч. 1 ст. 5 Закону України «Про відпустки» (зокрема, у питаннях тривалості щорічної відпустки суддів) [13].

З метою усунення колізій у чинному законодавстві та поліпшення правозастосовної практики притримуємось позиції стосовно доцільності внесення змін у ст. 130 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», якими передбачити, що тривалість всіх без виключення видів відпусток суддів повинна обчислюватися у календарних днях.

Література

1. Загальна декларація прав людини: Декларація ООН від 10.12.1948 р. // Офіційний вісник України. — 2008. — № 93. — Ст. 1303.
2. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права: Пакт ООН від 16.12.1966 р. // Вісник Конституційного Суду України. — 2006. — № 4.
3. Конституція України: Прийнята на 5-й сесії Верховної Ради України 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 30. — Ст. 141.
4. Прокопенко В. І. Трудове право України: Підручник. — Х.: Консум, 1998. — 480 с.
5. Трудове право України: Навч. посібн. / За ред. П. Д. Пилипенка. — К.: Ін Юре, 2003. — 536 с.
6. Щербина В. І. Курс лекцій з трудового права України: Навч. посібн. — Дніпропетровськ: Вид-во ДфУАДУ, 2001. — 435 с.
7. Витрук Н. В. Основы теории правового положения личности в социалистическом обществе. — М.: Наука, 1979. — 263 с.
8. Кодекс законів про працю України: затв. Законом УРСР від 10.12.1971 р., № 322-VIII // Відомості Верховної Ради УРСР. — 1971. — Дод. до № 50. — Ст. 375.
9. Про відпустки: Закон України від 15.11.1996 р., № 504/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. — 1997. — № 2. — Ст. 4.
10. Про статус суддів: Закон України від 15.12.1992 р., № 2862-XII // Відомості Верховної Ради України. — 1993. — № 8. — Ст. 56.
11. Про внесення змін і доповнень до Закону України «Про статус суддів»: Закон України від 24.02.1994 р., № 4015-XII // Відомості Верховної Ради України. — 1994. — № 26. — Ст. 203.
12. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 07.07.2010 р., № 2453-VI // Відомості Верховної Ради України. — 2010. — № 41-42, № 43, № 44-45. — Ст. 529.
13. Щодо тривалості щорічної відпустки суддів: Лист Міністерства праці та соціальної політики України від 18.07.2006 р., № 262/13/116-06 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.

Г. А. Зуб

Востоchnoукраинский национальный университет имени Владимира Даля,
кафедра правоведения
ул. Ватутина, 1, Луганск, 91034, Украина

ПРАВО НА ОТПУСКА СУДЕЙ

Резюме

В статье рассматриваются отдельные проблемные вопросы правового регулирования права на отпуска судей. Предложено законодательно закрепить, что длительность всех без исключения видов отпусков судей должна определяться в календарных днях.

Ключевые слова: судьи, отпуска, календарные дни, рабочие дни.

G. A. Zub

East Ukraine Volodymyr Dahl National University,
The Department of Jurisprudence
Vatutina str., 1, Lugansk, 91034, Ukraine

RIGHT ON VACATIONS OF JUDGES

Summary

In the article the separate problem questions of the legal adjusting of right are examined on vacations of judges. It is suggested legislatively to fasten, that duration of all and singular types of vacations of judges must be determined in calendar days.

Key words: judges, vacations, calendar days, working days.